

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : 30824082/610- 261571
Konu : Yazılı soru önergeleri

.../.../2019

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekilllerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları, Bakanlığımıza geliş tarih-sayıları ile konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EKLER:

- Liste (4 Adet- 4 Sayfa)
- Cevap yazısı (47 Adet, 80 Sayfa)

**T.C. ÇEVRE VE
ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI**

**VAN MİLLETVEKİLİ
SAYIN MUAZZEZ ORHAN'IN
TBMM 7/13196 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE DAİR
SORULARI VE CEVAPLARI**

SORULAR:

Türkiye'de HES'ler yapım ve işletme aşamalarında; geri dönüşümü olmayan büyük ekolojik tahribatlar yaratmakta, çevreye, ekosisteme, insan sağlığına ve sosyoekonomik yapıya ciddi zararlar vermektedir. HES Projeleri ile suyun kullanım hakkı özel şirketlere verilmekte, binlerce ağacın kesilmesine, ormanların yok edilmesine, erozyona, toprak kayması riskinin oluşmasına, doğal bitki örtüsünün zarar görmesine neden olmaktadır. Nehir ve derelerin doğal akış yönleri değiştirilmekte, yüzey sularının kurumasıyla etraftaki canlı türleri yok olmaktadır. Hafriyat, çoğu zaman dere yataklarına boşaltılmaktadır. İnşaat dönemi boyunca patlatılan dinamit; hava ve toprak kirliliğine yol açmakta, çıkan gürültü seviyesi ise canlı yaşamını ciddi derecede etkilemektedir. Yeni yollar açılmakta, gürültü ve yoğun trafik de habitat üzerinde ciddi olumsuzluklar oluşturmaktadır. HES'lerin işletme aşamasında ise; üzerinde bulunduğu akar suyun kullanılması sonrasında HES ve regülatörler arasında kalan kısımlarda su ciddi derecede azalmakta, suyun akış miktarı, akış hızı, derinliği ve taban yapısı büyük ölçüde değişmektedir. Sulama problemlerine bağlı olarak tarımsal üretim konularında gerilemeler yaşanmakta, çiftçiler mağdur edilmektedir. Nehrin akış hızı değiştiğinden, sudaki çözünmüş oksijen miktarı da azalmakta, bu durum toplu balık ölümlerine neden olmaktadır.

Planlanan HES projelerinin, çevreye vereceği zararların, neden olacağı olumsuz etkilerin belirlenmesi, bu etkilerin önlenmesi, ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemleri belirlemek amacıyla Çevresel Etki Değerlendirme Raporu (ÇED) oluşturulması gerekmektedir. HES projelerinin çoğunda ise ÇED raporları istenmemektedir. 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır. Anayasanın 56 Maddesi de "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir." diyerek, ekolojik dengenin, doğal çevrenin ve insan sağlığının korunmasını güvence altına almıştır.

Türkiye, aynı zamanda doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda Birleşmiş Milletler Uluslararası Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi; İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi, ve Ramsar Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmelere de taraf olmuştur. Yasalarla korunan bu ilkelere uymayan, rant kaygısı taşıyan, çevreye zarar veren, yaşam alanlarımızı, sağlığımızı ve geleceğimizi tehdit eden her türlü proje kanunlara aykırıdır. Olumsuz çevresel ve sosyal etkileri göz önüne alındığında; HES'lerin yapılacağı yerlerdeki bölge halkı ve çevre hakkı savunucuları; Anayasa'dan ve yasalardan doğan haklarını kullanarak şirketlere karşı iptal davaları ile hukuki olarak mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Tüm bu olumsuz açıklamalara rağmen Van'ın Çatak ilçesinde Beyaz Su (Kani Sipi) mevkiinde ekolojik bir yıkıma neden olacak yeni bir HES projesinin başlatılacağına dair kamuoyuna yansıyan haberler mevcuttur.

Bu bağlamda;

- 1) Van'ın Çatak ilçesinde planlanan HES projesi var mıdır?
- 2) Söz konusu projeye hem Van Büyükşehir Belediyesi hem de Çatak Belediyesi'nin itirazına rağmen girildiği doğru mudur?
- 3) ÇED raporu oluşturulmadan HES projesi için şantiye kurulmaya ve inşaatla başlandığı iddiası gerçek midir?
- 4) Söz konusu yerde Çatak bölgesine özgü balık türlerinin risk altına gireceği bilinmekte midir?
- 5) Söz konusu bölgede kurulu alabalık tesislerinin HES'le birlikte yok olacağı bilinmekte midir? Yıllık 175 ton alabalık üreten bu tesislerin hem kurulum hem de sürdürülebilirlikleri için kamusal destekler verildiği, bu işletmelerde istidam ve üretim sağlandığı bilinmekte midir?
- 6) 1. Derece Doğal Sit Alanı olan Kani Sipi alanının bu projeyle yok edileceği bilinmekte midir?
- 7) Çatak için turizm potansiyeli en yüksek yer olan şelale bölgesinin yok edilmesinin ekonomik sonuçları göz önünde bulundurulmuş mudur?
- 8) Söz konusu bölgede yapılan yayla ve mera hayvancılığı için suyun betona hapsedilmesinin bölge ekonomisi çökerteceği bilinmekte midir? Bu kapsamdaki derelerden su ihtiyacını karşılayan hayvanların yaşam çevresini daraltmanın gerekçeleri nelerdir?

CEVAPLAR:

1- Van İli, Çatak İlçesi sınırları içerisinde 4 adet HES projesi hakkında Bakanlığımızca ÇED Olumlu kararı verilmiş olup, Bakanlığımızda hali hazırda ÇED başvurusu yapılmış veya ÇED süreci devam etmekte olan herhangi bir HES projesi bulunmamaktadır

2- ÇED Yönetmeliğinin 8. maddesinin 4. fıkrasınca, projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özellikleri dikkate alınarak, projeye ait dosyanın, proje kapsamında hazırlanacak olan her türlü bilgi ve dokümanın incelenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla, ÇED Başvuru Dosyasındaki bilgiler de göz önünde bulundurularak, görev alanlarıyla sınırlı görüş vermek üzere İnceleme Değerlendirme Komisyonu (İDK) oluşturulmaktadır.

3- ÇED raporu oluşturulmadan karar verildiği iddiası doğru olamayıp, ÇED Yönetmeliğinde belirtilen hükümler doğrultusunda değerlendirilerek, 16/02/2016 tarihinde "ÇED Olumlu Kararı" verilmiştir.

4,5,6,7,8- Van İli, Çatak İlçesi sınırları içerisindeki HES projelerinin ÇED süreci Bakanlığımızda yürütülürken ÇED Yönetmeliği'nin 8. maddesi gereğince oluşturulan; İnceleme Değerlendirme Komisyonunda üye olarak Van Valiliği (İl Tarım ve Orman Müdürlüğü), Tarım ve Orman Bakanlığı (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü), Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü vb. diğer kurum/kuruluşların uzman temsilcilerinden teşkil olunan bir kurul marifetiyle işlemler tesis edilmektedir.

Dolayısıyla, söz konusu kurumların kendi görev ve yetkileri çerçevesinde verdikleri görüşleri doğrultusunda, ÇED Raporlarında can suyu, kadim su hakları, tarım, mera ve hayvancılık, doğal alanlar, nesli tükenmekte olan ve endemik türler (flora-fauna), Sit Alanı ve Özel Çevre Koruma Alanlarına ilişkin detaylı inceleme ve değerlendirmeler yapılarak, alınacak koruma tedbirleri belirlenmekte ve ilgili kurumların uygun görüşleri alınmaktadır.

Ayrıca, Saral -3 HES Regülatörü ve HES Projesi ile Birinci derece doğal sit alanı olan Kani Sipi alanlarında herhangi bir çakışma söz konusu değildir. Proje dosyasında bırakılacak ekolojik su ihtiyacı (can suyu) son 10 yıllık ortalama akımın en az %10' u olarak belirlenmiştir. Saral-3 HES Regülatörü ve HES Projesi için hazırlanan Su Kullanım Hakları Raporu; DSİ 17. Bölge Müdürlüğü'ne sunulmuş ve onaylanmıştır. Söz konusu raporda; mansap su kullanım hakkı, değirmen, ark, sulama tesisi ve alabalık çiftliklerinin mevcudiyeti, içme suyu kullanımına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Proje ile ilgili Bakanlığımız tarafından ÇED Yönetmeliğinde belirtilen hükümler doğrultusunda değerlendirilmek suretiyle, 16/02/2016 tarihinde "ÇED Olumlu Kararı" verilmiştir. Van Çevre ve Şehircilik Müdürlüğümüz teknik elemanları tarafından 01/07/2019 tarihinde proje güzergahında yapılan denetim/kontrol sonucunda; proje şirketti tarafından, önce projeye başlamak üzere kuracakları şantiye sahalarının tasfiye edilmeye başlandığı, daha sonrada şirketin çalışmalarına ara verildiği tespit edilmiştir.

